herpy

AGAMER

Agama agama

Agama agama är en kraftig, dagaktiv klippagam från savannerna i västra och centrala Afrika, känd för den dominerande hanens orangeröda huvud och blå kropp. Namnet täckte länge en hel grupp nära besläktade arter, så många djur i handeln är andra arter. Den är robust och livlig men kräver ett rymligt terrarium, en mycket varm solplats och kraftig UVB.

Familj: Agamidae Engelska: Common Agama Tidigare namn: *Agama colonorum; Agama occipitalis; Agama smithii; Lacerta agama* Publicerad 16 november 2026

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**20-30 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**10-15 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Klipplevande och marklevande**
Biotop	**Halvöken, savann och klippterräng**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**120 × 60 × 60 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**24-32 °C**
Värmeplats	**38-43 °C**
Temperatur, natt	**18-21 °C**
Luftfuktighet	**30-50 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 3
Föda	**Insekter och växter**
Hålls	**Ensamma eller en hane med flera honor**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**14-24 mån.**
Kullstorlek	**5-7 ägg**
Inkubation	**56-90 dagar** vid 26-29 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Agama agama är en medelstor, kraftigt byggd agam med stort huvud, långa ben och lång svans. Den dominerande hanen har gult till orangerött huvud och hals, blå kropp och en svans med ljusa och mörka fält. Honor, ungar och underordnade hanar är långt mer dämpade: olivgrönt huvud och brun kropp med ljusa fläckar och en ljus rand nedför svansen. Undersidan är ljus. Färgerna växlar med temperatur, humör och social rang, så en kall eller undertryckt hane kan se nästan enfärgat brun ut.

Vuxna djur blir 20-30 cm inklusive svans, och hanarna är störst, med bredare huvud än honorna.

A. agama användes länge som samlingsnamn för nästan alla rödhuvade klippagamer i Afrika söder om Sahara. DNA-undersökningar har delat upp gruppen i flera arter, bland annat *Agama picticauda*, *Agama africana*, *Agama lionotus* och *Agama mucosoensis*, och den egentliga *A. agama* är nu begränsad till västra och centrala Afrika. Djur i handeln säljs fortfarande ofta som *A. agama* utan säker artbestämning, och många av dem är sannolikt *A. picticauda*. Skötseln är densamma för hela gruppen, men uppgifter i äldre litteratur kan höra till andra arter.

Arten är snabb och vaksam och inte ett djur för daglig hantering, men den tål lugn hantering om den vänjs vid det som ung. Den är framför allt ett djur att titta på i ett välinrett terrarium. Livslängden i fångenskap är dåligt dokumenterad; uppgifterna varierar från 10 till 25 år, och 10-15 år är en försiktig uppskattning.

Utbredning och livsmiljö

Agama agama i snäv bemärkelse lever i västra och centrala Afrika: Kamerun, Nigeria, Tchad, Centralafrikanska republiken, Sydsudan och Sudan.

Äldre litteratur ger arten en nästan panafrikansk utbredning från Senegal till Tanzania. De flesta av dessa bestånd hör i dag till andra arter, till exempel *A. picticauda* i Västafrika och *A. lionotus* i Östafrika. Även de införda bestånden på Madagaskar, Komorerna, Madeira, Kap Verde och i Florida räknas nu till *A. picticauda*. Kartan visar den snäva utbredningen; fynd utanför området är felbestämningar eller andra arter.

> **Naturlig utbredning:** Kamerun, Nigeria, Tchad, Centralafrikanska republiken, Sydsudan och Sudan.

LIVSMILJÖ

Agama agama lever i öppet land: savann, buskmark, klippområden och torra skogsbryn, men också i städer, byar och trädgårdar, där den solar sig på murar, tak och staketstolpar. Den dominerande hanen håller till på en klippa, en termitstack eller en mur, varifrån han övervakar sitt revir.

Arten är aktiv större delen av dagen men drar sig i skugga när ytorna blir för varma mitt på dagen. Den lever i grupper med en dominerande hane, flera honor och några underordnade hanar. Parningen följer regntiden, men där det regnar jämnt kan den föröka sig nästan hela året. Honan gräver ett hål i fuktig, solbelyst jord för äggen, och temperaturen i boet avgör ungarnas kön.

Skötsel

TERRARIET

Ett vuxet djur behöver ett terrarium på minst 120 × 60 × 60 cm (längd × bredd × höjd). En hane med två-tre honor behöver mer, gärna 180 × 60 × 60 cm. Golvytan betyder mer än höjden, eftersom arten mest lever på marken och på låga stenar, och längden ger plats för en tydlig temperaturgradient.

Använd ett bottenlager av sand blandad med lite jord i ett lager på 5-8 cm så att djuret kan gräva. Mycket fin, dammig sand bör undvikas. Hushållspapper är lätt att hålla rent men ger ingen möjlighet att gräva och lägga ägg.

Inred med platta stenar, skifferstaplar, kork och klippliknande gömställen så att djuret kan klättra upp och hålla utkik. Minst tre gömställen i olika temperaturzoner är en bra utgångspunkt. Allt ska stå fast, eftersom arten är energisk och gräver ner saker. Ett nätlock ger god ventilation, och locket ska kunna låsas, eftersom djuret är snabbt. Ta bort oätna insekter innan ljuset släcks, och byt sanden helt var 3:e-4:e månad.

Läs mer: Värme och temperatur

TEMPERATUR

Agama agama behöver en tydlig gradient. Solplatsen ska ha en yttemperatur på 38-43 °C, mätt med en infraröd termometer. Den varma änden av terrariet ligger på 29-32 °C och den svala änden på 24-27 °C. Använd en halogenspot i en keramisk fattning över en platt sten eller skifferplatta, och sätt termostat på alla värmekällor.

På natten släcks lamporna, och temperaturen får sjunka till 18-21 °C. Är rummet kallare används ett keramiskt värmeelement på termostat, som inte lyser.

För låga temperaturer ger dålig matsmältning, försvagat immunförsvar och luftvägsinfektioner, och hanen förlorar sina färger. Uppgifterna gäller hela artgruppen; för den egentliga *A. agama* finns inga särskilda uppgifter.

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska ligga på 30-50 %. *Agama agama* kommer från savann och buskmark, inte från äkta öken, och behöver lite mer fukt än ökenarterna. Spraya väggarna lätt en eller två morgnar i veckan; det håller uppe fuktigheten och ger droppar att dricka, eftersom agamer gärna dricker droppar hellre än ur en skål.

Ställ alltid en låg, stabil skål med färskt vatten i terrariet, och byt vattnet dagligen. För torr luft ger problem med hudömsningen, särskilt på tår och svansspets. Fukt i kombination med kyla ger luftvägsinfektioner.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Agama agama är dagaktiv och solar sig mycket, så den behöver kraftigt ljus och UVB motsvarande Ferguson-zon 3. Använd ett T5 HO-rör på 10-12 % i en reflekterande armatur som täcker solplatsen och gärna den varma halvan av terrariet. Avståndet från rör till solplats är normalt 25-40 cm beroende på nät och lampa; kontrollera med en UV-mätare. Den svala änden ska ha skugga så att djuret kan dra sig undan UV-ljuset.

Håll 12-14 timmars ljus om dagen styrt av en timer. UVB-rör förlorar effekt långt innan ljuset märkbart försvagas, så byt dem enligt tillverkarens anvisningar, som regel var 12:e månad.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Agama agama är framför allt insektsätare men tar också blommor, frön, gräs och blad. Ge en varierad kost av välfödda insekter: kackerlackor, syrsor, gräshoppor och i mindre mängder mjölmaskar och jättemjölmaskar. Feta insekter som vaxmalslarver är bara till godbitar. Insekterna får vara högst lika stora som avståndet mellan djurets ögon. Erbjud lite grönt varje vecka, till exempel maskrosblad, grönkål och senapskål, men inte sallad och spenat som fast kost.

Ungar under ett år matas dagligen. Vuxna får insekter tre gånger i veckan så att de inte blir feta. Ta bort oätna insekter innan ljuset släcks.

Pudra insekterna med kalk utan D3 vid varje utfodring när UVB-ljuset är i ordning, och ge ett vitaminpreparat med D3 varannan vecka. Är UVB-ljuset otillräckligt används kalk med D3 vid varannan utfodring, men det kan inte ersätta UVB.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Agama agama är snabb, vaksam och revirhävdande. Hanarna försvarar ett område, och två hanar får aldrig hållas tillsammans: det slutar med allvarliga skador. En hane kan hållas med en eller flera honor i ett stort terrarium. Honor kan som regel bo ihop, men hanen är ihärdig under yngeltiden, så honorna ska ha flera gömställen. En hane som kan se en annan hane kan förlora färgen och sluta äta.

Arten tål hantering om den vänjs vid det som ung, men den söker inte kontakt. Håll tillfällena korta, låt djuret gå över händerna och ta det aldrig i svansen. Agamer kan inte kasta svansen som många andra ödlor, och en svans som går av växer inte ut igen. Ett djur med goda gömställen är lugnare och visar fler färger.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanen av *Agama agama* är större och har bredare huvud än honan, och den dominerande hanen har gult eller orangerött huvud och blå kropp, medan honan är brunaktig med olivgrönt huvud och ljusa fläckar. Könet är lätt att se på vuxna djur, svårare på ungar.

Honorna blir könsmogna efter 14-18 månader, hanarna efter omkring två år. Sätt inte en hona i avel förrän hon är fullvuxen och i god kondition.

PARNING

I naturen följer parningen hos *Agama agama* regntiden. Sätt hanen till honorna i ett stort terrarium med många gömställen så att honorna kan undvika honom. Hanen nickar med huvudet, närmar sig honan bakifrån och tar tag i hennes nacke; själva parningen varar en till två minuter. En hane i häckningsdräkt är ihärdig, så håll uppsikt över honorna, och skilj djuren åt om en hona får sår eller slutar äta.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

En dräktig hona blir tydligt rundare. Ge henne en äggläggningslåda med 10-15 cm lätt fuktig sand eller kokosfiber där hon kan gräva. I naturen gräver hon ett omkring 5 cm djupt hål i fuktig, solbelyst jord och lägger typiskt 5-7 ägg. En hona kan lägga flera äggkullar under en säsong, och honor lägger också obefruktade ägg utan hane.

Utan en lämplig plats kan honan hålla kvar äggen, och det kan bli livshotande. Ge henne gott om foder och kalk före och efter äggläggningen.

INKUBATION

Ta försiktigt upp äggen utan att vända dem; markera gärna ovansidan med blyerts. Lägg dem i lätt fuktig vermikulit eller kokosfiber i en inkubator. Äggen kläcks efter 8-10 veckor; vid 29 °C anges 60-90 dagar.

A. agama var den första ödlan hos vilken temperaturberoende könsbestämning påvisades: vid 26-27 °C blir ungarna honor, vid 29 °C hanar. Ruvningstemperaturen styr alltså könsfördelningen. Håll temperaturen stabil.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Nykläckta ungar är omkring 4 cm från nos till kloak med en svans på 7-8 cm, och de börjar snabbt äta. Håll dem åtskilda från de vuxna i ett terrarium med samma inredning, många gömställen och UVB. Mata dagligen med små insekter, pudrade med kalk. De växer snabbt och är fullvuxna efter 18-24 månader. Skilj hanarna från varandra i tid, eftersom de blir revirhävdande.

Hälsa och vanliga misstag

De flesta sjukdomar hos *Agama agama* beror på fel i skötseln. Typiska problem är:

- Benskörhet (metabol skelettsjukdom) vid för lite UVB och kalk. Tecknen är darrningar, mjuka ben och missbildade käkar.
- Problem med hudömsningen vid för torr luft, särskilt på tår och svansspets, där gammal hud kan snöra av blodtillförseln.
- Luftvägsinfektion vid för låg temperatur eller för hög fuktighet: väsande andning, slem vid näsborrarna och öppen mun.
- Fetma vid för många feta insekter och för lite rörelse.
- Inälvsmask och andra parasiter. Vildfångade djur har ofta många, så håll nya djur i karantän och låt undersöka ett avföringsprov.
- Problem med äggläggningen hos honor utan lämplig äggläggningsplats.

Ett friskt djur har klara ögon, fyllig svans och slät hud utan gammalt skinn, och det äter villigt. Kräldjur döljer sjukdom länge, så kontakta en veterinär med erfarenhet av kräldjur om djuret går ner i vikt, inte äter, andas med öppen mun eller verkar slött.

Läs mer: Karantän och hygien Läs mer: Vanliga sjukdomar och tecken på sjukdom Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.